

N:o 7.

Af Herr **Pettersson, Per**: *Om tillägg till mom. 1 i § 62 af Kongl. Maj:ts förnyade stadga angående folkundervisningen i riket den 20 Januari 1882.*

I Kongl. Maj:ts förnyade nådiga folkskolestadga § 62 mom. 1 läses:

»Önskar någon inrätta enskild skola till undervisnings meddelande åt dem, som vilja begagna sig deraf, göre anmälan derom hos distriktets skolråd, hvilket ej må förvägra skolans inrättande, så framt personen är känd för gudsfuktan och sedlig vandel och befinnes ega den skicklighet, som för undervisningens meddelande erfordras; börande dock en sådan skola, hvad undervisning och ordning angår, jemlikt § 7 af denna stadga stå under skolrådets inseende.»

Nu händer det emedlertid, att personer — utan att de äro så kvalificerade, att de kunna enligt nämnda § af skolrådet godkännas, skolrådet till trots, för *sekteiska ändamål*, utan att de ställa sig under dissenterlagen, under påstående att, som de icke stält sig under nämnda lag, densamma icke är för dem förbindande, hvilken tydning ock lär omfattas af myndigheter — upprätta skolor och dit locka, ja genom föräldrars öfvertalande till och med *tvinga* barn, som tillhöra svenska kyrkan och skulle vilja besöka någon af de ordentliga skolorna, i följd hvaraf sådana barn ej få den undervisning, som lagen föreskrifver; hvarigenom, för så vidt lag deremot ej stiftas och vid behof tillämpas, skolrådet ej allenast sättes ur stånd att fullgöra sina skyldigheter, utan barn äfven beröfvas för lifvet den sunda och bättre undervisning, som

kan i folkskolan meddelas, och ett föredöme gifves till lagförakt, som med tiden torde medföra flera sorgliga följder. Den som haft tillfälle att med uppmärksamhet följa åtskilliga agitationer ibland vårt folk i religionens namn och velat se, kan näppeligen anse dem så menlösa och oskyldiga eller härflytande af blott nitälskan, om än ensidig, för fromhet och gudaktighet, som åtskilliga torde föreställa sig eller söka göra troligt, så att de, under åberopande af Regeringsformens § 16 och religionsfrihetens princip, böra lemnas alldeles obegränsade. Motionären är ock en religionsfrihetens vän, dock icke i den meningen, att någon eller några må, under åberopande af sitt samvete och under religionsfrihetens mantel, ega att fritt förakta lag och ordning, förhindra ungdomens tillbörliga undervisning samt uppegga andra dertill, så att omsider, under sådana ledare, försök göras till det argaste samvets- och religionstvång öfver andra, om också i religionsfrihetens namn. Inom den församling, hvars pastor motionären är, förspörjas tidt och ofta bittra klagomål öfver det tyranni, icke legaliserade dissenters söka utöfva. Såsom väl känt är, framhålles till försvar för detta religiösa tyranni skilnaden emellan staten och kyrkan, ja man talar om kyrkans skiljande från staten såsom ett eftersträfvansvärdt mål. Men om man vill föra denna skilnad ut i det *yttre* lifvet, kan och skall denna skilnad alltid iakttagas? Skall det icke fara värdt kunna gå derhän, att de, som yrka denna skilnad, så länge de stå i minoriteten, skola förneka den, blott de kände sig nog mäktige att göra sin vilja till lag för andra? Och talet om kyrkans fullkomliga skiljande från staten — hvad innebär detta tal, om orden skola tagas på fullt allvar och ej vara blott ett talesätt, för hvars betydelse man ej gjort sig fullt klart, annat än att ingen kyrka och följaktligen ingen kristendom skall få finnas bland Sveriges inbyggare, som ju utgöra svenska staten, och att alltså det största religionstvång emot kristendomen skulle införas, hvilket uppenbarligen strider emot Regeringsformens för det religiösa sjelfsväldet så ofta åberopade § 16? Huru iakttages ock redan skilnaden emellan staten och kyrkan, då personer, som åberopa denna skilnad, söka afhålla barn från att i folkskola vederbörligen undervisas? Hvilken religionsfrihet vilja de lemna svenska kyrkans bekännare, de som utropa denna kyrka såsom Babel, sköka o. s. v. och tillropa dem: Gån ut ifrån henne! och med afseende på Herrans heliga nattvard i vår kyrka använda apostelens ord till de kristna att icke deltaga i afgudatjensterna: »I kunnen icke dricka Herrans kalk och djeflarnes kalk, I kunnen icke delaktige vara af Herrans bord och djeflarnes bord», de som uppmana föräldrar att icke låta barn, som tillhöra svenska kyrkan, i hennes lära, undervisas och konfirmeras, under åberopande af

föräldrarnes rätt och makt öfver barnen och barnens pligt att enligt 4:de budet deruti lyda föräldrarna o. s. v.? Skall sådant också icke beröra staten såsom rättssamhälle, en civilisations- och ordningsanstalt? I förordet till lilla katekesen skrifver Luther: »Fastän man ingen kan eller bör tvinga till tron, skall man likväl laga så, att den stora allmänheten kommer dertill, att hon vet hvad som rätt och orätt är hos dem, ibland hvilka han vill bo, föda sig och lefva. Ty ho, som vill bo i någon stad, han måste veta och hålla samma stads rätt, som han vill tillgodonjuta, ehvad han tror eller är för sig sjelf i sitt hjerta en skalk och elak sälle». Såsom motionären lärt känna åtskilliga dissenters och deras medhållare, efter hvad åtskilliga tidningar och tidskrifter äfven tillräckligt vittna, tycktes det ej heller vara så mycket verkligt religiöst behof och intresse, som besjalar dem, då de ju för sina personer väl ock kunde få det på det bästa sätt efter rättmätiga fordringar tillfredsstäldt genom att ordna sina förhållanden enligt dissenterlagen, som ett hatets nit emot svenska folkets ordnade kyrkoskick och lagliga ordning i så väl ett som annat, under rop på frihet att göra hvad som behagar den ene och den andre. Man må hafva den ena eller den andra religiösa åsigten i ett och annat, så synes det väl dock icke skulle vara skadligt för den uppväxande ungdomen att lära känna vår evangelisk-lutherska kyrkas grundlinier, för att ock kunna bedöma denna lära (dess förkastande har motionären alltid funnit hvila på okunnighet eller en vrång uppfattning af densamma) och få hennes höga sedliga principer inlärdas jemte öfriga kunskaper, som i de allmänna små- och folkskolorna inläras. Detta går för några alldeles icke an. En del af dem, som äro fiender till denna undervisning och uppmana föräldrar att ej låta sina barn erhålla den, torde känna med sig, att den bördigaste jordmånen för deras verksamhet är okunnigheten och derföre, att det dock icke må synas som vore folkets okunnighet deras mål för att så mycket mer kunna leda och beherska det i dess okunnighet, upprätta skolor, som skolråd ingalunda kunna pligt-enligt godkänna och i hvilka en både allt för svag och ensidig kunskap meddelas, men hvilka skolor äro goda nog att åberopa såsom skäl för att ej låta barnen besöka de allmänna skolorna. Andra mena, att sedlighet och moral väl må läras i skolorna, men ej katekesen med dess trosläror eller dogmer; men männe tros- och sedoläran icke står i det närmaste samband med hvarandra, så att de ej kunna rätteligen alldeles särskiljas? För min del känner jag icke någon dogm, hvilken icke tillika har sin betydelse för lifvet. Männe t. ex. muhamedaners eller mormoners sedolära är densamma, som den evangelisk-lutherska kyrkans, som vårt samhälle erkänner? Och hvarifrån hafva vi fått vår

höga sedolära, om ej från evangeliska kyrkan? Omtanken om det upp-
växande slägtet bör bjuda, att en sund undervisning gifves det, så
vidt möjligt är. Lagen synes ock åsyfta det genom föreskriften, att
skolrådet skall utöfva tillsyn öfver alla skolor inom distriktet och se
till, att alla barn tillbörligen undervisas. Deraf synes ock böra ove-
dersägligen följa, att skolor med *sådana* lärare och af *sådan* beskaffen-
het, att skolrådet *ej kan pligtenligt* godkänna dem, ej böra tillåtas.
De gamle sade, att en lag utan ansvar är som en klocka utan kläpp.
Klockan finnes nu, men kläppen saknas och bör derföre tillsättas. Den
fans ock i verkligheten i de lagar, som voro gällande, när folkskole-
stadgan ursprungligen (1842) utfärdades, men nu blifvit så ändrade,
att ett tillägg i sjelfva stadgan nu är behöfligt, om icke fara värdt
folkundervisningen i sin utveckling skall hämmas eller föras på sidan
om sitt mål och de väntade frukterna af de uppoffringar, som både
staten och kommunerna göra för skolväsendet, i betydlig mån gå för-
lorade. Framhåller man hvad lagen i ty fall säger, så antages af
åtskilliga bland menigheten — derpå gifvas exempel — denna lag
dock icke finnas, utan talet derom vara blott ett påhitt eller en dikt
t. ex. af skolrådets ordförande, eftersom intet ansvar drabbar den eller
dem, som trotsa lagens bud; lag och ansvar äro i folkbegreppet med
hvarandra förenade. Många af vårt folk stå beklagligtvis på den stånd-
punkt, att de lätt förledas att tro det vara rätt eller åtminstone fullt
berättigadt, som utan borgerligt ansvar kan göras, så att det trotsande
svaret vid hänvisningen på lagens föreskrift kan gifvas: gjorde de
och de eller vi orätt, skulle väl straff följa derpå. Att åtskilliga bland
de mindre bildade så tolka lag, kan och bör så mycket mindre för-
undra, som äfven mer bildade stundom finnas göra det. Någon god
moral och samhällsanda skola visst ej heller inplantas genom den fal-
ska ställning, vissa dissenters intaga, i det de förklara sig vara med-
lemmar af svenska evangelisk-lutherska kyrkan, men göra hvad de
kunna till denna kyrkas föraktande. Det låter nog vackert, att rät-
telse bör ske allenast på öfvertygelsens väg; men om personer ej låta
på något sätt säga sig och taga rättelse, utan fast mer, enligt intal-
lande, sätta en ära uti att kunna trotsa, eftersom intet ansvar derpå
följer, — skall det då få så fortgå? Huru skulle det gå med hela sam-
hällsordningen, om lagar väl utfärdades, men intet ansvar fästes vid
deras föraktande? Apostlarne önskade nog religionsfrihet för kristen-
domen; men icke förty läsas i deras skrifter t. ex. följande ord:
»Hvar och en vare öfverheten, som väldet hafver, underdånig . . . han
bär icke svärdet förgäfves, utan han är Guds tjenare, en hämnare ho-
nom till straff för den som illa gör».

Med anledning af hvad jag nu anfört vågar jag till ofvan anförda § 62 mom. 1 i Kongl. Maj:ts förnyade nådiga stadga angående folkundervisningen i riket föreslå följande tillägg:

Den som utan skolrådets medgifvande eller sedan öfver skolrådets vägran, hvarför skäl i protokollet upptagas, besvär anförts, utan erhållet vederbörligt tillstånd, öppnar skola, vare underkastad ansvar från 5 till 50 kronor. Befinnes denne tillika vara dissenter, gälle för honom hvad i dissenterlagen säges, äfven om han (hon) icke enligt dissenterlagen ur svenska kyrkan utträdt. Har tillstånd till skolas hållande erhållits, vare läraren i afseende på läsordning, uppgifters lemnande och andra delar underkastad samma skyldigheter och ansvar, som andra lärare, hvilka höra under folkskolestadgan.

Skulle hvad nu föreslagits befinnas icke antagligt, vågar jag anhålla, att det Utskott, hvartill motionen kan blifva hänvisad, måtte föreslå några andra bestämmelser, så att de lagar, vi hafva så väl i afseende på folkundervisningen som dissenters, ej måtte, såsom nu sker, eluderas och stå alldeles kraftlösa gent emot dem, som, till skada för folkundervisningen och samhällsordningen, behaga förakta och trotsa dem. Har i fråga om skolor och undervisning ansvar ansetts behöfligt att i lag utsätta för sådana dissenters, som i vederbörlig ordning, efter framläggande af trosbekännelse och församlingsordning, erhållit statens erkännande, så synes det vara åtminstone lika, om ej mer, nödvändigt, att sådant sker i afseende på dem, som undandraga sig detta, kanske just derföre att ett öppet och redligt framläggande af deras trosbekännelse och sträfvanden ej skulle kunna af svenska staten erkännas. Fosterlandets framtid beror i väsentlig mån af de lärdomar, den uppväxande ungdomen erhåller; och den omhandlade frågan är derföre, åtminstone efter mitt omdöme, ganska betydelsefull.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

P. Pettersson,

Ledamot af Riksdagens Första Kammaré
för St. Kopparbergs län.